

Θ. ΔΙΟΜΗΔΗΣ – ΠΕΤΣΑΛΗΣ

«Ηρδε η στιγμή να αμφιβάλω για όλα»

Αυτό το πλατύ ποτάμι, αυτός ο χείμαρρος, που κύλησε πάνω στην πιο ζωντανή πραγματικότητα της ζωής μας, του τόπου μας, της ιστορίας μας, που μίλησε για αγάπες, πάθη, ολακαυτώματα, τώρα στέκεται σε μίαν άκρη και συλλογάται, «σοφότερος και πιο λυπημένος», για να μας πει πως: **«Όταν έχει ζήσει κανείς πολύ, πολύ σε έκταση και σε ένταση — δηλαδή στον χρόνο και σε μορφές ζωής, τρόπους ζωής — έρχεται μια ώρα, όπου νιώθει την επιταγή να σταθεί και να κάνει τον απολογισμό του»...**

Λοιπόν, ο απολογισμός αυτός είναι η αμφιβολία. Αμφιβολία και μοναξιά. **Η μοναξιά της διανόησης.** Και ακόμη πιο βαθιά, μέσα στα στρώματα της ύπαρξής του. Μια μοναξιά υπαρξιακή, καθώς ατενίζει τη μεταφυσική όψη του κόσμου, και καθώς οι αισθήσεις του οι ίδιες, μπημένες και «σοφότερες», του αποκαλύπτουν τις μεταφυσικές πηγές της ζωής. Είναι η ώρα της μοναξιάς, αλλά και του απολογισμού. Μα τούτη η ώρα της μοναξιάς οδηγεί σ' άλλο επίπεδο της εσωτερικής όρασης. Είναι ένα στάδιο απαραίτητο για τη διάβαση προς την εσωτερική «διαφάνεια». (Όταν έγραφα αυτό το κείμενο δεν είχε ακόμη δώσει τον τίτλο «Διαφάνειες» στα τελευταία του βιβλία).

Η εσωτερική αλήθεια

Η διάσπαση της αρχέγονης μνήμης, που μετουσιώνει την ύλη του κόσμου σε ψυχή, (αυτής της ύλης, που «γίνεται» από το δάχτυλο του Αναξαγόρα, για να βρει σημεία επαφής με τη δική μας νόηση) πιστεύω πως είναι η πιο βαθιά

Ο συγγραφέας των «Μαυρόλυκων» και της «Μαρίας Πάρνη», αφού διηγήθηκε τα ανθρώπινα και τα καθημερινά στα χρόνια της νεότητάς του αλλά και της ώριμης ηλικίας του, τώρα αισθάνεται την ανάγκη να μείνει μόνος. Μόνος, με κάποια ερημικά πράγματα, που τα ταυτίζει με τη δική του ύπαρξη στο πεπερασμένο συμπαντικό παρόν.

Ταυτίστηκε με τον Ελληνισμό

Είμαι μια μικρή ουλή πάνω στο χάρτη της πατρίδας μου» λέει. Τόσο πολύ αγάπησε τη γη του, την πατρίδα του, τις πληγές της, που νιώθει για πως έγινε «μια ουλή πάνω στο χάρτη της». Τούτος ο λόγος είναι γεμάτος συγκίνηση, γεμάτος Ελλάδα. Ελλάδα, όχι μονάχα με τον ήλιο της και τις φωτεινές ομορφιές, αλλά με τις πληγές και το αίμα της. «Είχα ταυτιστεί, στη σταυρική, στην ύστατη εκείνη ώρα, με τον Ελληνισμό», θα μας πει αλλού.

Όλα του τα έργα είναι η Ελλάδα, όχι στην επίπεδη έκτασή της, αλλά στο βάθος του πολιτισμού της, των αγώνων της ιστορίας της, της ορφικής ψυχής της.

Είναι η Ελλάδα αναπλασμένη μέσα στα δικά του οράματα, στις δικές του προγονικές μνήμες, στη δική του πλατιά και πολύπτυχη αισθαντικότητα.

Τα έργα του είναι αμετάθετοι όροι και ανασταίνουν, ότι σκλαβωμένο έμεινε, ότι αδικαιώτο, ότι αλυσσοδεμένο στην ιστορία τούτης της πονεμένης γης.

Ετσι αγάπησε και πόνησε τούτη τη γη, τη γη του. Ενίωσε πως αποτελεί ένα κομμάτι αναπόσπαστα δικό της. Ενωμένος με την πλατιά βασανισμένη μνήμη της. Και αυτό το

διαλεκτική του προσώπου μας. Μια διαλεκτική που βαθαίνει μέσα στον εξαγνιστικό νόμο της ζωής, που είναι ο πόνος και η φθορά.

Λοιπόν, εγώ δεν μπορώ να λειτουργήσω, μέσα σε μυδιτορήματα στέρα, που δίνουν εποχές ολόκληρες και ανθρώπους γεμάτους πραγματικότητα. Γι' αυτό αναζητώ τις αλήθειες εκείνες που μοιάζουν με σπασμένα κομμάτια, όνειρα άλλου καιρού, που όμως **φωτίζουν**, ίσως πιο λαμπερά, **την «άπορη νύχτα» του κόσμου μας.**

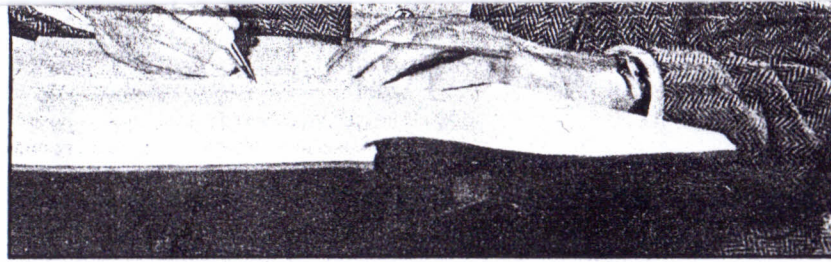
Αυτό αναζητήσα να βρω και στο έργο του Διομήδη-Πετσάλη. Αυτό το κάτι, που είναι λίγο πιο κεί, λίγο πιο πάνω από την πραγματικότητα, σε μιαν απόσταση ονείρου και μνήμης.

Ετσι καθώς προσπαθώ να οραματιστώ την πνευματική τροχιά του συγγραφέα, σταματώ σε μια καμπύλη και βλέπω τον άνθρωπο που διάνυσε μια ώριμη, γεμάτη δημιουργία ζωή. Που απλώθηκε και ενώθηκε με την ίδια ουσία της ζωής. Με την απέραντη έκφρασή της.

Ο ίδιος γράφει: «Λίγο λίγο συγχέομαι και συγχωνεύομαι μέσα σ' ένα απέραντο σύνολο, μέσα στη ζωή ολάκερη σαν μια μηδαμινή, αλλά απέραντη έκφρασή της». Υπάρχει ένα όραμα του κόσμου, που απουλώνεται σιγά σιγά μέσα στην ίδια την όρασή του. Ξεκίνησε σαν συγγραφέας, τόσο γεμάτος γη και πλάση, τόσο δεμένος με τη ρίζα του τόπου και του χρόνου κι έφτασε σιγά σιγά σ' αυτή την απούλωση. Μια αφαίρεση από κάθε επίπεδο πραγματικότητα. Έφτασε στη ουσία. Στην εσωτερική αλήθεια του όντος.

Η γυχή του πουρναριού

Ενα σύμβολο της ερημιάς, που μοιάζει σε μένα» θα αποκαλέσει το «Πουρνάρι», το ομώνυμο διήγημα του βιβλίου του «Λόγια του Σύδαμπου». Είναι εκπληκτικά ωραίο το πώς, σιγά σιγά, ταυτίζεται με το μοναχικό ροζιασμένο

Της ΜΑΡΙΑΣ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ — ΠΟΘΟΥ

χιλιόχρονο πουρνάρι. Ταυτίζεται με τη χιλιόχρονη βασανισμένη γυχή του. Με τη χιλιόχρονη σκοτεινή μνήμη του, που κουβαλά πάνω στον καμπουριασμένο κορμό του την ιστορία της γης και του τόπου. «Κι έβλεπα, ζούσα τις φοβερές ολόμαυρες νύχτες της μοναξιάς του — και της μοναξιάς μου — ένιωθα το χάιδι του ήλιου που ζεσταίνει την γυχή του — και τη δική μου.

Αυτή είναι η γυχή του πουρναριού. Κι όταν ο κεραυνός το καίει και με τη φλόγα το σακατεύει, εκείνο δεν πεθαίνει. Γιατί η μνήμη μέσα του ζει. Η γυχή του ζει. Και το καμένο πουρνάρι, στο πείσμα κάθε θανάτου, θα πετάξει τρυφερό βλαστάρι, καινούργιο».

Το λέω και πάλι πως ο Διομήδης — Πετσάλης έχει γράψει πολύ πιο σπουδαία και περίτεχνα κείμενα, πλατιά, μέσα στο πολύπτυχο της ανθρώπινης ζωής. Όμως κανένα κείμενό του δεν έχει τόσο γυχή. Κανένα κείμενό του δεν μας φέρνει σ' αυτή

την οριακή προσέγγιση προς τα μεγάλα μυστήρια, που κρύβουν τα πράγματα του κόσμου και που οριοθετούν την έννοια και την ουσία της μεταφυσικής του.

Βουλιάζω στην ανυπαρξία

Βουλιάζω σιγά σιγά μαζί της μέσα στο νερό», θα πει για το διήγημα «Η βάρκα».

Λοιπόν, θα γίνει και πάλι ένα με τη θαλασσοκαμμένη γυχή της βάρκας και θ' αρχίσει να βουλιάζει, σιγά σιγά, μαζί της μέσα στο νερό. «Θεέ μου, πώς **βουλιάζω αργά αργά στις συνθήδεις μου, στις αδυναμίες μου στην ανυπαρξία μου, στην ανυπαρξία...**»

Είναι η ώρα που συνειδητοποιεί πως βουλιάζει μέσα σ' αυτή τη μεταφυσική ουσία της ζωής. Μέσα στο χρόνο. Και πιο κάτω θα μας πει:

«Η βάρκα πήρε το σχήμα της γυχής μου, μόνη και ασάλευτη».

Ο συγγραφέας των «Μαυρόλυκων» και της «Μαρίας Πάρνη», αφού διηγήθηκε τα ανθρώπινα και τα καθημερινά στα χρόνια της νεότητάς του αλλά και της ώριμης ηλικίας του, τώρα αισθάνεται την ανάγκη να μείνει μόνος.

Μόνος, με κάποια ερημικά πράγματα, που τα ταυτίζει με τη δική του ύπαρξη στο πεπερασμένο συμπαντικό παρόν.

αγκάλιασμα της γης του έγινε ύστερα από μακριά περιπλάνηση στα ρομαντικά και πνευματικά βουλεβάρτα της γηραιάς Εσπερίας. Εγινε ύστερα από τον πνευματικό κορεσμό της δυτικής αντίληψης και των δυτικών κοσμοθεωριών.

Δεν είναι τυχαίο ότι αγαπά κανείς τον τόπο του σωστά, τις ρίζες και τις πηγές του, μόνο όταν ζήσει μακριά του. Όταν τον βιώσει από την απόσταση εκείνη, που είναι απαραίτητη για να δημιουργηθεί μέσα του το όραμα μιας διαιώνιας ένωσής του με ό,τι βαδύτερο αποτελεί την γυχή αυτού του τόπου.

Η τελική φάση

Μέσα από την πορεία των βιβλίων του έζησε και έδωσε όλον τον πόνο, τον άγριο τραχύ πόνο του ανθρώπου, από τα πρώτα βήματα της ιστορικής του γέννας, ως τη στερνή του αποδέωση, ως την ολοκλήρωσή του μέσα από θυσίες ελευθερίας για την απελευθέρωση του προσώπου του. Περπάτησε πάνω στο τετωμένο σχοινί της ιστορίας και έφτασε, μοιραίο ήταν, στην τελική γνώση, στη μία αλήθεια, που είναι η «σπαραγμένη», όπως την ονομάζει μοναξιά του ανθρωπίνου πλάσματος πάνω στη γη.

Βίωσε αυτή την εμπειρία ο συγγραφέας που ήταν **η διάβασή του**, με το ίδιο το έργο του, **από τον αποθεωμένο άνθρωπο στο ταπεινωμένο κτήνος**. Και αυτό είναι ο στερνός του πόνος, η στερνή μοναξιά του, η τελευταία του μαρτυρία: Πώς κάθε πνευματικός μόχθος είναι πια μάταιος σε τούτον τον πρόστυχο κόσμο, που βασιλεύει το τίποτα και το μηδέν. «Ηθελα να γράω τη Διαθήκη ενός κόσμου που πεθαίνει, τη Διαθήκη ενός Πολιτισμού που σβήνει», μας λέει.

Και βέβαια έγραψε τα του κόσμου τούτου. Ένα δεν ξέρεi μονάχα «αν έγραψε στο νερό». Και ποιος όμως το ξέρεi;